

ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КІБЕРБЕЗПЕКИ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Решетняк П.Ю., науковий керівник Семко В.В.

Об'єкти критичної інфраструктури (ОКІ) дедалі частіше стають мішенню складних і динамічних кібератак з боку зловмисників, що діють на рівні державних спецслужб. Також, ОКІ у деяких галузях мають специфічні формалізовані жорсткі вимоги щодо забезпечення належного рівня кібербезпеки. Більш того, деякі галузеві інформаційно-комунікаційні системи (ІКС) мають притаманні тільки для цієї галузі загрози та вразливості. В таких умовах традиційні підходи до оцінювання ризиків кібербезпеки (наприклад, NIST SP 800-30, ISO/IEC 27005, FAIR тощо) демонструють обмеження у точності, адаптивності та здатності враховувати реальні бізнес-наслідки [1]. Зокрема, існуючі методики:

1. Опираються переважно на статичні або якісні оцінки.
2. Не враховують галузеву специфіку (наприклад, загрози, пов'язані з атаками на сигнальну мережу в телекомунікаційній сфері).
3. Погано масштабуються в умовах зростання складності систем.
4. Не забезпечують достатньої прозорості у прийнятті рішень щодо захисту критичних сервісів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій вказує на активний розвиток напрямку динамічної оцінки ризиків, що використовують підходи та методи штучного інтелекту, машинного навчання, нейронних мереж, а також методик кількісної оцінки ризиків [2]. Однак, на даний момент, перевірка ефективності запропонованих методів обмежується результатами прикладів симуляцій та точкових сценаріїв, що не завжди коректно масштабуються на великі інфраструктурні середовища.

Метою дослідження є розробка методу адаптивного динамічного аналізу ризиків кібербезпеки ОКІ у сфері телекомунікацій, що поєднує кількісну обробку даних, формалізоване знання про інфраструктуру та здатність враховувати бізнес-контекст.

Для досягнення цієї мети передбачено виконання таких завдань:

1. Розробити багаторівневу онтологічну модель телекомунікаційної інфраструктури, яка формалізує взаємозв'язки між активами, сервісами та бізнес-послугами, а також відображає вразливості, загрози та інші об'єкти ризику.
2. Розробити метод пропагації ризиків в ієрархічній онтологічній моделі, який забезпечує формалізовану передачу ризику з інфраструктурного рівня на рівень бізнес-послуг та дозволяє виконувати кількісну оцінку ризику для критичних сервісів [3].
3. Розробити гібридний метод оцінки ризиків кібербезпеки, який поєднує кількісну обробку даних (з використанням Бассової нейронної мережі (BNN)) з якісною експертною оцінкою та логікою прийняття рішень (на основі нечіткої логіки) у динамічному середовищі з високим рівнем невизначеності [4].

Запропоновано гібридну модель, у якій BNN використовується для прогнозування ймовірності кіберінцидентів на основі даних моніторингу, а нечітка логіка — для формалізації знань експертів, оцінки контексту та підтримки прийняття рішень при невизначеності. Компоненти взаємодіють або каскадно (fuzzy → BNN), або паралельно (BNN + Fuzzy → агрегований ризик). Такий підхід дозволяє:

1. Забезпечити адаптивність до нових загроз (шляхом постійного донавчання BNN та вдосконалення і доповнення правил нечіткої логіки).

2. Працювати з неповними або нечіткими даними (наприклад, обробляти такі ознаки як «ступінь довіри до джерела», «вірогідність індикатора загрози», «ефективність активного контролю» тощо).
3. Прогнозувати монетарний вплив ризиків на критичні послуги, з урахуванням бізнес-контексту та можливих порушень SLA.
4. Зберігати інтерпретованість рішень для інженерів, аналітиків безпеки та керівництва.

Особливістю методу є також онтологічна формалізація структури ІКС: модель підтримує ієрархію «актив → сервіс → послуга» та містить механізми пропагачії ризику між рівнями (наприклад, через графовий або на основі нечітких правил). Це дозволяє інтегрувати технічні дані з бізнес-метриками, отримуючи оцінку ризику у фінансових показниках та розробляти сценарії оптимального реагування.

Результатом дослідження є запропонований метод динамічного аналізу ризику, що дозволяє враховувати ієрархію активів, адаптивно реагувати на нові загрози, використовувати як точні дані, так й експертні судження, забезпечуючи точність, стійкість і пояснюваність. Запропоноване поєднання BNN, нечіткої логіки та онтологічного підходу формує основу для інтелектуальної системи підтримки прийняття рішень, здатної забезпечити обґрунтовану пріоритезацію ризиків, оцінку збитків, планування інвестицій та стратегічне управління кібербезпекою ОКІ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ISO/IEC 27005:2022. Information security, cybersecurity and privacy protection — Guidance on managing information security risks.
2. Maaloul A., Zhioua S., Cuppens F. (2022). A Bayesian approach to risk assessment in cybersecurity. *Computers & Security*, 115, 102613.
3. Granadillo G., Simoens K., Doynikova E. (2021). Towards Risk Propagation Modelling in Cyber-Physical Systems. *Critical Information Infrastructures Security*.
4. Rejeb A., Simske S., Keogh J. G., Treiblmaier H., Zailani S. (2023). Fuzzy logic in cyber-risk management: A review. *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, 44(3), 3365–3380.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ
АСПЕКТИ РОЗРОБКИ
КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ
*24 квітня 2025 року***

Київ 2025

УДК 004

Відповідальна за випуск: М.І. Лендел

Збірник наукових праць за матеріалами VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і аспірантів «ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ '2025», 24 квітня 2025 року, НУБіП України, Київ. – 452 с. (електронне видання)

Відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

Передрук матеріалів, а також використання їх будь-якій формі допускається лише з дозволу авторів